

Спорт

ААН ДОЙДУ КУБОҒЫН КЫАЙЫЛААХТАРА

Алар орто оскуоланын үөрэнэччилэрэ атырдаах ыйын 27-28 күннэригэр Хорватия Силит куоратыгар ыытыллабыт иккити дойдутар охсууларын көрүһүрүгэр (жесточнай единоборствора) Аан дойду кубогун чемпионаттар кыттан кыайылы көтөлөтөн кэллэр.

Чемпионатка Саха сириттэн Целестин Цохринский салалтатынан уосайа 60 кыһыл-ах делегация баран калла. Ол иһинэр, Чурапчы улууттан, Алар орто оскуолатыттан Егор Купришов тренердэх Айсен Гудиев уонна Виталий Ермолаев кыһылылар. Егор Егорович Купришов Манга-Хаппас Чыамайылаахтыгын төрүттээх, СГУ физкультурнай салаатын ытыктыгыт. Алар орто оскуолалар үһүс сылын физкультура үчүстэлиин уонна ген-син-канга тренировка үлэлиир. Бу сонун сөһүрү уосайа 30-тан тахса оҕо сөбүлүүн дьарыктанар.

Аан дойду кубогун кыайылыахтарын оскуола үөрүүтүк быйылаа-майылаа чыыттылар. Директор Варвара Ивановна Федорова эрдэтин тирдэи туран, эдэр спортсменнар сэттэһүрүнүн бары кини тугу-таларын иһигинэр, эки-эки үөрэхтэригэр ситиһини, спорка өссө да үрдүктөн үрдүк чыытталары дьарыктыылар баарда. Оттон күрэхтэһи туһунан кыһастык тренер Егор Купришов субу курдук сырдтар.

Аан дойду кубогар 6 көрүнүгэ күрэхтэһи ытыгынан Уосайа 300-чэкэ спортсмен кыттылыа ылла. Саха сирин спортсменнара (30-ча оҕо, 16-ча улахан киһи) бу күрэххэ ситиһини улахан Ол курдук, 18 кыһыл, 19 үрүг, 15 борукса мэтээли илдьэ дойдубуттар өрөгүлүн кэллэбит. 7-с кыһаас үөрөн-

эччигэ Виталий Ермолаев 14-тэн 16-гар дьэри састаахтарга кырсан иккис миэстэ буолла. Гудиев Айсен 16-тан 18-гар дьэри састаахтарга күрэхтэһи үһүсүс таҕаста. Уосаттар чемпионатка барыах иһиннэ 2 ый кэригэ Дьукунскайа Ян Цохринскайа эрчиллэбиттэрэ албур аҕа. Оттон мин байа улахан дьонго түөрт көрүнүгэ кырсаммын бастаах, иккис, үһүс миэстэлэри ылаттаатым. Күрөх ытыгы-ыһаах ыккыттарынан бийиги көнүгэр эрэ көрөн соҕор-махтайар артыыстыг Дот Дракон Выхом уонна "Супер нота" дьэи аатынан биллэр аатырбыт спортсмен Велл Уоллес буолулар.

Түмүккэ Егор Егорович бу улахан таһымнаах күрэххэ баран кыттан кэлэлэригэр көмөлөспүт Чурапчы улууттан быйылыгар СИИковлева, улуустаагы үөрөх салалтатыгар, Алар орто оскуоланын коллективтар, итэччи быйытынан барса сындыбыт көрүлүгэр Мария Купришова, ойбул-перэх буолбут дьонутар Мотрина, Николай Лыткиннар тахтылан тиэртэ.

Галина ПОЛУСКИНА.

Будущее

Күбүннү кийи күлбүтүнэн!

"САХА ТЕАТРЫН АНТОЛОГИЯТА" — РОССИЯ НАЦИОНАЛЬНАЙ КУОНКУРУНУН ЛАУРЕАТА

Балаҕан ыйын 7 күнүгэр, XXIV-с Москвааагы нуруоттар тэҥи ардыларын аҕа-аҕа быйылаах-дьаарбаһаа аһаахтар күнүгэр "Сыл кинигэ" дьэи сыл ахсын ытыгылар Национальнай куонкурус кыайылыахтарын паараада-лааһын буолан ааста. HUMANITAS номинацияда "чулуу таһаарынан" "Саха театры Антологията" ааттанна. Бырайыак ааттарынан уонна бу таһаарыа эһиэттэр редакторунан Ил Түмэн вице-спикерэ Александр Жирков буолар.

"Саха театры Антологията" аастыг сыл бүтүнүгэр Саха Республикатын култура уонна духуобуна сайдыытыгар Министериэтибэти, ПАОбуу-уускай аатынан Саха академическай театры, Саха сиринэ Национальнай архыып уонна Национальнай библиотека быйылааһынарынан "Бичик" Национальнай кинигэ кинигата үс кыргыһы таһаарыа.

Ил Түмэн вице-спикерэ Александр Жирков салаааччылаах редакцияга кэллэти эһиэттэригэр философията, поэтика, драматургия, сахалар културата уонна духуобуна сайдыытыгар министир Андрей Борисов, ПАОбуууускай аатынан Саха академическай театры директорэ Анатолий Никольев

буолуоттар. Сыл ахсын ытыгылар "Сыл кинигэ" дьэи Национальнай куонкурус Россия кинигэ бөһөттөөн таһаарыа, кинигэ искусствотун уонна полиграфия үһүсүсүлүк көрүһүрүн бийирир, иһигин Россия кинигэтигэр ааһыа сырдтар-таргытар сыһаан 1999 сыллаахха бөһөккө уонна мааскай коммуникацияларга Федеральнай агентство тэрийбэ. "Сыл кинигэ" куонкурус бой дойдуттар кинигэ културатын үтүө үгэстэри харыстыарга, кинигэ уонкасыһыа өлүгү-салаатыр сабыдыаһы үрдүтүг, кинигэ оҕурууга аһаах хайысханы кыһырыг уонна Россия кинигэ бөһөттөөн таһаарыа тэһэлэриг кыһыс-хатыс сайдыытыгар көмөлөһөр ооруктаах.

Дьүүллүүр субэ састаабылар Россия биллэр-көстөр литератордоттар, кыргыһытар, худуоһунуу-иллюстратордар, графиктар, Россия бөһөттөө уонна Москвааагы бөһөттөө сударыстыбаһаай университетин үтүһүтүгэр кыһылылар. Быйыл "Сыл кинигэ" Национальнай куонкуруска 150-тан тахса издательстволартан 900-чэкэ таһаарыа кыһылыта. Humanitas номинацияга өбүлүс-вешай-политическай, историческай, философскай, искусствоведческай, театралынай уонна да аһаах бөлүгү-көрүү гумани-тарай эһиэттэри проблемалары таһаарылар, тылдьыттар, антропологическай хабааннаах таһаарылар кыһырылы-быттар.

Паараада К.С.Станислав-скай уонна Вл.Немирович-Дан-

ченко аатынан Москвааагы академическай музыкальнай театры аатырбыт састаабылар тугу-талыа.

Humanitas номинацияга кыайылыаһын састаабынан уонна лауреат диплому "Дьэи историческай чыччыһыи бөлүк-төөн таһаарыа иһиг" дьэи аа-таан-суолталаан туран, "Бичик" национальнай кинигэ кинигэти бөһөттөөлүгү Хитуту му-раа аһаах экспедициятын салаа-аччы, билимнээх кыһырык Отто Шмидт уола Сигурд Шмидт туттарда. Кини "Саха сире искусство, култура уонна духуобунаа улахан бөлүмтөтүн уураа оҕу көрөх-сөбүлүү" дьэи аһаах-минигэ бөлүккөтө.

Бу, "Антологията" бастаах паараада буолуоттарын бөлү-түһкэ наһаа. Быйыл сак Россия кинигэ бөһөттөөн таһаараччыларын ассоциацията (АСКИ) тэрийи ыһыа "2011 сыл бастыг кыһылыгэр" куонкурустартыгар "Искусство, фото бастыг таһаарыа" дьэи но-минацияга "Саха театры анто-логията" эмэ лауреат аатын ыһыа ситиһтэ. А. Бахрушин аатынан Сударысбаһаай кин театралынай музей наукай-методическай салаатын сабы-дыһыа Михаил Воробьев бой-тунмахтал сурутар манньа дьэи бастыг кинигэ: "Саха театры Антологията" ааттардарын

бөлүгү сүткэн, тугунаа да кы-нэмэи үлэи оҕурут. Кинигэти сыһаарга бүтүт дойдут театры историктар маһаах майы-һылар үлэ оҕурулуоттарын кө-рүтэ.

"Антологията" оҕуруу кы-мигэр Саха театры, бийиги ПАОбуууускай аатынан Саха Академическай театры, төрүттөөн историктын урут билибэтэх-көстүбэтэх сэдэх архыып матырыаалара бу-лулуоттара уонна ол барыта Саха сирин театралынай иску-сствотун, културатын историа-тын саһа көстүүтүн буолуот ураты улахан суолталаах.

"Бичик" национальнай кинигэ кинигэти дьэиэттэр Андрей Егоров Россияаагы куонкуруска ситиһиллэх кыттылыан эрдэи тутан туран, маһаагы бөлүккөтө "Россия Националь-най куонкурусун курдук үрдүк таһымнаах күрэххэ кыттан кы-айыа - бу Саха сирин кинигэ таһаараччылар барылар илэ-үрдүк чыччыһытар таһымы-ра уонна бу бырайыак автор, Антология эһиэттэр редакто-ра, Ил Түмэн вице-спикерэ Александр Жирков салааач-чылаах автордар бөлүккөрүн үлэлэри бүтүн Россия таһыма-гар бийиги буолар. Иһигин Са-ха сире бүтүүтэ кин туттуон оот.

Ил Түмэн пресс-сулууспата.

Платон КОПЦАК

Кэпсизэлин бабарабын

МИН МАННАЙГЫ УЧУУТАЛЫМ

Биһиги хас биһирдэбит улахан буукубаттан суруллар тус учууталыах. Киһи биһиэхэ билии эйгэтэни, айар үлэ үөрүүтүн, алгыһыны абылтан арыйар.

Мин маннайгы учууталым Мария Семеновна Кондратьева-билэр дьоннорбуттан саамай кэрэ киһилэрэ. Хомойуох иһин, киһи билигин биһиги ортотуттар суох. Киһи туһунан дьонно кэпсизэлин, кэпсэни билэстэрин бабарабын.

Учууталым биһир үөрэнээччигэ: "Айылда Мария Семеновна барытын да биһирбит эбит, итигэтиэн миэхэ саатар биһир биһирбит", - диир киһи тутта, ордугургуу эппитин ойдоон хаалбыттын.

Ол курдук учууталым кырасабай, чэпчэкигэ хааман сэгэлдүүтүр, киһи хараҕы араарбакка одуулуур киһитэ этэ. Кэрэ ыраас куластаах ырыаһыт, үгүсүүтү, оройуонна художественнай самодеятельность көрүүтүн хас да төгүлүк лауреата, пьесалар

та киһи оонньообут орусалара билигинэ дьэри кэпсэнигэ сылдьар, нэһилик бастыг спортменната, сүүрүк, күйө-болотка, балалайканыт бөр-дэ Айылда биһир биһирбитэ киһи дууһата, дьон уйулгатын ойдуур, ыһылар, сэргэх, чарас, сырдык, баай дууһата хаһан да ооруксубат дьонно кыһамнылааҕа. Ол да иһин буолуо, нэһиликтин дьонно нэһилик советын депутаттан 12 төгүл талбыттар. Үгүс сылларга табаарыстала суут чилимэниэн дыктар советын председателинэн, түһүбэ начальнигынан, "Знание" общество лекторынан үлэстэбитэ. Байэтин чулас дьонутар - тапталлаах, амарах ийэ, кэргэн, биһиргэ төрөөбүтүрүн, аймахтарын олоһу үөрэхтээх, үлэһит дьон буолалларыгар көмөлөспүт ыһаастар, убаастанар эдьийэ.

Учууталым уруксатара наар туох эрэ дьиктилээх, көрөхсү-билиээх, көрдөөх, итгэриэһинэй буолара. Наһаа үчүгүйдүк нууччалык санара. Билии төрүтүрүн итгэриэһинэй үлэ, коллективка, ороһу кытта сыһыанга үөрэтэрэ, биһигини кытта тэгинэ. Үөрөх-көрөх кыһалгабытын ойдуур, ол эрэри ирдэбиллээх буолара. Самэлэтэриэнэ дьаны байытыт үөрөх курдук ыһыларбыт. Алгастытын, сыһыантын көмөрүнэ сатыларбыт. Учууталбын наһаа таптыыр буоламмыт, киһини үтүктэн учууталлаах буола оонньоубут. Күүһүн, билиитин, көрүүтүн биһигини үөрэттэ анаабыт, сырдыкка, кэрэ үгүһүт ийэбит курдук амаарык сыһыаннаһыт күндү учууталым, байыт киһи учуутал буолан баран толкуйдаа-

тахтына, киһи нарыт санылар ыраахан да сүгүһэр сүгүһэри-либэти эбит. Идэтэтир бэриэ-лээх бастыг учууталга 17 сыл устата субуруучу маннайгы кылаас ороһу үөрэттэни оо-куола салалтата итгэрибита. Оокуола борукут сага атыл-лылар ороһу үөрөтти тоһооох уустугун начальнай кылаас эрэ учуутала ойдуур. Оокуола иһинэн методическай түмүү уларытбат салалта-чыта учууталлар сүбө мушта-хтаргылар. "Ороһу итти-үөрэтти ситимтээн баран иһиктээх, хас биһирдэ оро-түтэстэ олохтоон, оро сайды-тын болоттээн учууталтан учууталга биһирдэ иһик-хэйи", - диир эттиги булан ааһан баран, биһиги билигин олоххо киллэрэ сатыыр сити-мнээх үөрөхтээһини учууталым ооо оо кэпсэнигэ эппит эбит дии санаабыттым.

Мария Семеновна үөрэм-мит ороһу араас идэлээх дьон үүнэн тахсыттар. Учуутал идэти талбытар үгүстэр. Мин тус байыт учуу-тал идэти таларбар Мария Семеновна курдук учууталга үөрэммитим сабыдыла ула-хаһа биллэр. "Оро саастыт, үөрэммит оокуолабыт туһунан үгүс ойдоһул биһиги таптыыр, сүгүрүтэр учууталбыт Мария Семеновна аатын кытта арах-сыспат сибээстээх", - диир үөрэнээччигэ, оройуон биһир бастыг учуутала, Россияскай Федерация үөрэтирэгити туй-гуна Валентина Афанасьевна Тимофеева.

Дууһатын ырыаһыт, сүрүтүл сыһаһын биһирбит учууталбар махтаһым улахан.

ЕИКУЗЬМИНА, саха ты-лын уонна литературатын учуутала, Саха Республика-тын үөрэтирэгити туйгуна.

БАҤЫЛАЙ

Бу орто дойдута итгэ-аһатан олоһор айылгабыт барахсан араас да суоллаах-истээх, араас да майгылаах-сипилилээх дьону көрөн-истэн аастаҕа, ааһыа да тур-даҕа.

Ол эрэри урукку кыр-дыаҕастарбыт барахсаттар дьиннээх сахалыы майгыла-ра, ону-маны анааран көрүүлэрэ, майгылар-сипи-литэрэ билиити "ороньот-тор" дээр дьоннорбуттан таһытчы буоллаҕаста. Ол эрэри киһилэртэн харыс да хаалсыбат биһир дойдугабым Василий Николаевич Дьяч-ковскай баар дии санаабыт.

Баһылай биһир дойдуга-лааһым эрэ буолбатах, сайы-лыкпыт биһир - Хонго. Бу сайылык барахсан Сылант "Комбайнарыгар" улахан суолталаах, сэрин сыллары-гар, 1942-1944 сс. хоту күүс өттүгүн көһөрүүтэ Хонго мустан арҕаа аттаммыттар. Аны 1944 с. сайын эмиз итгэ-пэ кэлэн дьолломмуттут. Быһата, Хонго биһиэхэ сүрэхпит ортоһунан киирэн ааһар тыл эрэ буолбатах, ту-ох баар үөрүүбүт-көтүүбүт, оро саастыт дьоллоох кэмэ аа-спыт үгүскөннээх сайылык-пыт буолар. Сааһырдаһыт ахсын ооо күндүтүгүн иһэр-гэ дылы.

Баһылай кыра эрдэтигэн айылгадан бэриһинэрбит талааннааҕа биллэрэ. Ол кур-дук, Булгуннаах кыһа кылаастаах оокуолатыгар үөрэнэр сылларыгар истиэнэ хайыттын бэрт тупсардык, көрөхтөн кэрэ тына уруһуй-даан онорорун, оонноһор кы-ра бэдик ойдоон көрөрүм. Аны, сайылыгар оонньоор тийиһитээх тыраахтар онноһон оонньоолларыгар ымсыһар да буоларым.

Кэпсэни куоракка худож-ественнай училищени үлэ-рэн култура эйгэтигэр үлэ-лээн кэллэ. Улууска туох үчүтэй онгоһуллар да, онно барытыгар Василий Никола-

евич баар. Пааматыһымыстар онгоһуулар, көрөтүгүн киһи сүбөтэ-амата, кыттылаһа су-ох онгоһуллубаттар. Аһардас күүс өттүгүн көһөрүүтэ ана-ан-министр киһи бырайыагы-нан онгоһуллубут мемориал да Баһылай таһымын, талаа-һын толору дакаастыыр ди-ээхэ наада. Быһата, улахан тутуу. Киһи сөрөһө баар, киһи ханнык да үлэһи толордун, олтукаһыгар баччата-оччото талөөт дьикитин биһир да киһи иста иһиэ буолуо. Бу, аһардас пенсияга олоһор, эл-бөх итгэһинилээх киһи. Буо-лаары буолан рынок дьэн аа-тырар кэммитигэр, ким даҕаны буор босхо туту даҕаны "дук" гыһамат үйэти-гэр Дьэ, ол киһи айаһыны са-таан этэбит ээ: "Бу улууска Баһылай курдук үс-түөрт киһилээхпит буоллар улуус-пут сайдыа да этэ", - диир. Дьэ, итгэһин киһи биһиги Баһылайбыт.

Баһылай: "Дьөгүүр, бүтүн дьонно туох үчүтэйи онор-дум, сэрэһи туту оноробун дьон санаанан салалтараах-тааххын", - диир эттигэ да ки-һи санаата ыһаһын, ыраа-сырдытын дакаастыыр. Со-рохтор "бу үйэҕэ ама оннук киһи баар үһү дуо?" дьикти-лэр. Дьэ, баар. Биһигин даҕаны, сааһа тоһо да ыраа-тар, айа-тута олоһор. Дьикти-гар сырыттахха биһиги кур-дук хайыт тутан баран ды-баанга тирэ туһа сытарын көрүөн суоҕа. Наар туту эрэ онго, туту-айа сылдьар буо-лааччы.

Куоракка киирэн хаалан Баһылайбын суохтуубун, ки-һи аһыах бырайыагар үлэ-лэспит кэммин билигин даҕаны үчүтэйдик санаабын.

Василий Николаевич Уһун кэмтэ үлэһин-хамсы-сырыт, доруобай буол. Били, байыт этэргини, дьоннор-сэргэһэр үчүтэйи бэлэһини сырыт!

Егор МАКАРОВ

УЛУУС БАСТАКЫ ХАПСАБАЙДЫТТАРЫТТАН БИИРДЭСТЭРЭ

Ор сылдан Хри-стофор Матвеев дьэн хапсабайдыт тустуук баарын дьон кэпсэ-рин истэр этим. Хри-стофор Христофорович Матвеев 1926 с. балаһы-һын 15 күнүтэр Одьу-луун нэһилигэр Көрдүтэн дьэн алааска төрөөбүт. Улууспуту-гар сүт-кураан сатыл-лаан, кыһаһтар хоту көһөрүлүүлэригэр түбөһөн Кэбээһигэ барбыт. Ити содулугар Одьулуун түөрт кыла-астаах оокуолатын бүтэрэн баран, салгы үөрэнэрэ кылаһыба-таҕа.

Сэрин сылларын баһы ороһуон курдук, кыраһыттан колхоз араас үлэһитигэр эриһилибитэ. Элексий, сайаҕас майгылаах, сайдам ыччакка нэһиликтин дьонно са-лайар үлэни итгэриэн испиттэра. Үлэтин 1946 с. Ордонноттэ дьэ аатынан колхозка кы-лааһытэни-касеиры-нан саһаабыта Дьэ, ити кэмтэн бастаан Карл Маркс аатынан колхозка, онтон со-хоһа 34 сыл уста-та-1980 сыллаахха дьэри олоһуллубат бири-гаһыи буолан

улуһун, Одьулуун нэһилигэни үүнүүтүтэр-сайдьы-тылар кылаатын кил-лэрибита. Тустаах үлэһинэн мунурда-манса, улуус, нэһили-эк олоһор аһыһы-найдык кыттыбыта. Чураһчы оройуонун тахсыһаахтык тус-тубут хапсабайдыт-та-рыттан биһирдэстэрэ эта Республика күрэх-тэһилэри хапсабай-даһан тустууга хаста-да миэстэлээ сыл-дыбыта, оройуон чемпи-она этэ.

Оччотосута оройу-оннааҕы физкультура уонна спорт комите-тин председателинэн үлэһи сылдьыбыт, Саха Республикатын норуотун хаһаайысты-батын үтүөлээх үлэһитэ Алексей Ку-лаковскай Христофор Матвеев биһир тустуу-тун туһунан хаһааһа манһык аһтан турар: "1953 дуу, 1954 дуу сыһааһа хоту учуу-талынан баран кэлэн истаһини, Дьокуускай куорат пааркатын ста-дионугар республика-тааҕа күрэхтэһилэр бэра туралара. Хас да күн атах оонньоула-рын, тустуууу ситгэ-рэн көрдүм. Тустаа-чылар сип албэхтэр. Олортон аатырбыт су-радырбыт Роман Пету-хов уонна аһыттан сага кэлэ сылдьар ди-эн кэпсэнир баһыһай көрүткөх уолларын, Илья Кондратьевы, сөрөһөрбүн Киһи тус-тууга бастыкы разид-таах үһү дьэн кэпсэ-тэллэр. Ити билиити миэдународнай кыла-астаах маастардааһар

ордук сүдүтүгүн иһиллэрэ. Аһыттарэ эһил-тэһил орто көрүткөх дьон эти-лэр. Аһы баһыһы-нан-таһаатынан, күүстээх көрүткөһүн Сергей Ли-Фучебейоро.

Чураһыттан Ки-риетипиал (Матвеев Христофор-Кыстык Уола) дьэн киһи баар. Петухонтоах Кондра-тьевка тэгистээххэ, иһэн, кырага сүргэх. Үрдүгэ, арааһа, 160 см кыһыта буолуо. Хата, салһыан көрдөххө, көрүт мааны. Түһүн, саныһа, оокумалы, бу-угун баһыһынара бөр-тээхэй сайдыһаах-тар. Соһор олоһоо дуу, куһут курдук дуу дьиккэ сөп Ыска-майыката да, итарчата да бэртэр эбит дии санааһым. Кириетипиал тустууларыттан мин ойбөр киһи И. Кондра-тьевы кытары тустуу-та хатанан хаалбыт. Тустуулары ыһыр-быттарыгар илэ-баач-чы "Давид уонна Голи-аф" дьэн хартаһа су-бу баардык көһүннэ Кириетипиал утарса-аһытын курданыһа эрэ аһар курдук Ба-рааһылааҕа ыһаһын, сэрэтин уонна тоһо мунууту тусталара көрүлүбэт этэ.

Арааһа, чаас аһара кэ-ригтээх туһунулар б м н ы л а х . Көрөһүтүлэр соһуу-охтары иһин, бастаан сэрин, мааны көрбүт киһилэрэ, Кондра-тьевка күүһүнэн төрт баһыһытэ били-нэ. Ити сылдан Ки-риетипиал киһитин та-һыһыттан ылан оро

көһөр сатыыр да, киһигэ атага уһуна бэрт буолан аһар атаһынан кыһытан курут таһылар тарҕата. Төртөрү кыһаран сал-гыһы тустуу буолла. Курданыр билииттэн оро көһөр сатыыр. Киһигэ атага барам-мат, аһары тоһотунан тирэһ сыһылар. Аһа-стаан кэдэрийэ-кэдэ-рийэ көһөр сатаата да, бу да сырыһа киһигэ эмиз курут таһылар ку-отта. Үсүһүн тусталла-рылар Кондратьев ула-ханнык сэрэннэ баһыһаах. Төрүт ту-тспакка, ыраахтан сылдьан атаһаан ок-тордо. Дьэ, кыһыһа дьэ-тэрэг, эт сипэр бүтүһа барыһаһыл.

Христофор Хри-стофорович билиити кэм эһигэ буоллар маа-стар буолура хаалыаҕа. Биһир уола Федор Мат-веев, аһыһы туйаһын хатаран, орто көһүнэ тустууга этэ. Ленин-град куорат чемпиона, ССРС спордун мааста-ра буолбута.

Дьонно-сэргэһэр билиити хапсабайды-ыт Христофор Хри-стофорович Матвеев 1996 с. ыраахан ыры-һытан олохтон туораа-быта. Билигин тыһы-лааҕа эһигэ буоллар 85 саһын туолуох этэ. Үгүс-мааны ойдоһул-у хаалһаран барбыт ту-руу үлэһит, билиһи-эх хапсабайдыт аата мэлдьи аһыһа, кэп-сип туруоҕа.

Платон КОРКИП, Россия Суруһуһаһтарын соһуһу чилиһэ.

